

Crkva priznaje svoje propuste i krivnju

Papa Ivan Pavao II. navršio je prošle jeseni dvadesetu obljetnicu svojega pontifikata. Ovaj zacijelo izniman jubilej prilika je da se osvrnemo bar na neke važnije značajke proteklog razdoblja vidljivog poglavara Crkve. Pozornom promatraču i aktivnom sudioniku crkvenoga života neće biti teško uočiti niz posebnosti i odlika sadašnjega pape, kako u pogledu pastoralnih i učiteljskih težišta koje postavlja u svome djelovanju, tako i glede načina obnašanja papinske službe. S obzirom na duljinu aktualnoga pontifikata on već sada nadmašuje gotovo sve svoje prethodnike u ovome stoljeću. Izbor pape Wojtyle na čelo Katoličke crkve bio je svojevrsno iznenađenje i dogodio se u vrlo osjetljivom i za cijelo kršćanstvo prijelomnom pokoncilskom vremenu. Usprkos znatnim unutarcrkvenim poteškoćama i nemalim otporima, on odlučno nastavlja provedbu i oživotvorenje smjernica Drugoga vatikanskog sabora, dajući pritom obnovi crkvenog života određene naglaske. U odnosu prema suvremenom svijetu osobitom zauzetošću jasno ističe i razvija ključne koncilske teme: neumorno se zauzima za dostojanstvo i slobodu svakoga čovjeka i svakog ljudskog bića, osobito ugnjetavanih i zapostavljenih; zalaže se za mir među narodima i ostvarivanje pravednih odnosa u svijetu rastućih nepravdi i sve većeg jaza između bogatih i siromašnih. Njegove su prioritetne zadaće jednako tako ustrajno nastojanje oko jedinstva kršćana i unapređenje dijaloga između religija.

Providnosna je bila uloga pape Poljaka u epohalnim događajima pada željezne zavjese i političkih promjena koje su nastale slomom komunizma i mirnim prijelazom bivših totalitarnih društava u demokratski poredak. Stoga su ga komunističke tajne službe htjele ukloniti u senzacionalnom atentatu koji je preživio gotovo na čudesan način. Predvođeci Katoličku crkvu u novo tisućljeće, Ivan Pavao II. svjedočanstvom vjere, svojom osebujnom osobom, komunikativnošću, otvorenošću i srdačnošću u ophođenju zasigurno unosi u sadašnji izgled Crkve njemu svojstvene i prepoznatljive crte. Više od 80 pastirskih pohoda mjesnim crkvama na različitim kontinentima diljem svijeta zadivljujući su izraz odgovornosti, žara i skrbi Rimskog biskupa za sve crkve i svjedoče o novome pastoralnom stilu Petra

naših dana. Unatoč teretu poznih godina i narušenu zdravlju, Papa hodočasnik sa štapom u ruci sustavno i hrabro nastavlja svoja apostolska putovanja, koja su ga prošle godine po drugi put dovela u Hrvatsku. Trinaest enciklika, brojne pobudnice i mnogi drugi spisi nastali tijekom njegove službe obrađuju gotovo sva važnija pitanja s teološkoga i crkvenog područja te usmjeruju život vjernika u današnjem svijetu. Ovi dokumenti svjedoče o silnoj i raznovrsnoj učiteljskoj aktivnosti Ivana Pavla II. Ne čudi stoga što mu i mnogi nekatolici i nekršćani odaju poštivanje i izražavaju divljenje te ga ubrajaju u najznačajnije osobe našega stoljeća.

No i unatoč uvažanim i priznatim značajkama nema mjesta samozadovoljstvu, a još manje trijumfalizmu. Naprotiv. Svoje cjelokupno djelovanje Papa je stavio u službu pripreme Crkve za Veliki jubilej kršćanstva, što je sam istaknuo u Apostolskom pismu *Nadolaskom trećeg tisućljeća* (NTT br. 23). U okviru neposrednih priprema za jubilarnu godinu 2000. on sve češće i intenzivnije poziva vjernike na ispit savjesti i pokoru za brojne nepravedne postupke i iskazane nevjernosti. Crkva treba postati "svjesnija grijeha svojih sinova" koji su se tijekom duge povijesti udaljavali od Kristova duha pa umjesto svjedočanstva vjere davali različite oblike antisvjedočanstva evanđelja i sablazni (NTT br. 33). Zato mora iskreno i hrabro priznati višestruke pogreške, propuste i raznolike nepravde koje je učinila tijekom prošlosti i za njih se kajati, a nepravde koliko je moguće ispraviti. Otvoreno suočavanje s tamnim stranama i mrljama vlastite prošlosti nužno je da bi se Crkva mogla djelotvorno suočiti s današnjim kušnjama i poteškoćama. Tek očišćena pokorom "od grešaka, nevjernosti, nedosljednosti i zakašnjenja" moći će Kristovo svjetlo odražavati na svojem licu i tako pročišćena ući u treće tisućljeće. Bez priznanja vlastite krivnje i bez pokore, ne može biti vjerodostojnog navještanja i osjetljivosti za današnje poticaje Duha.

Zaista je dojmljivo da se s najvišega službenog mjesta u Crkvi s takvom otvorenošću izriče samokritika i priznaju greške. Ovaj čin vlastitog čišćenja u odnosu prema prošlosti i odlučnost da se pođe putem priznavanja odgovornosti i kajanja za propuste, zacijelo je velika promjena u crkvenom ponašanju. U povijesti Crkve dugo je nedostajao izoštren pogleda za vlastite slabosti i tamne strane. Njih se donedavno uglavnom apologetski branilo ili ih se jednostavno nijekalo. Poziv na pokoru i obraćenje upućivan je često samo onima izvan vlastite zajednice, svijetu.

Drugi vatikanski sabor u tome čini zaokret te izjavljuje: "Crkva, koja u svom krilu obuhvaća grešnike, u isti mah je sveta i uvijek potrebna čišćenja" (LG 8). Ova spoznaja grešnosti Božjeg naroda ušla je i u koncilske dokumente. Tako se u njima priznaje sukrivnja i

katoličke strane za crkvene raskole, žali se zbog "mržnje, progona, očitovanja antisemitizma" kojima su bili pogođeni Židovi; zbog stavova kršćana koji nisu "dovoljno shvatili opravdanu autonomiju znanosti", priznaje se odgovornost za postanak ateizma i samih vjernika ukoliko nedostacima svojega religioznog života "pravo lice Boga i religije prije zakrivaju nego otkrivaju". No, ipak su te značajne izjave otaca ostale na razini općenitih konstatacija.

Papa Ivan Pavao II. čini korak dalje, otvoreno priznaje i konkretizira krivnju Crkve te poziva na ispit savjesti, ne bježeći od odgovornosti i ne bojeći se iznijeti istinu i onda kad je za nas bolna. U enciklici o ekumenizmu, ne odričući se bitne zadaće primata, Papa se otvara pitanju glede pronalaženja oblika njegova vršenja u današnjim prilikama i "moli oprostjenje" kod onih kršćana čije je sjećanje na rimskoga biskupa "označeno stanovitim bolnim uspomnama" (*Da svi budu jedno*, 1995. br. 88). Najnoviji vatikanski dokument o istrebljivanju Židova u doba II. svjetskog rata "Sjećamo se: Razmišljanje o Shoahu" (1998.) izraz je kajanja zbog duboke upletenosti kršćana u povijest stradanja Židova i antisemitizma. Na inicijativu Ivana Pavla II. upriličen je prvi molitveni susret poglavara različitih religija u Asizu (1986.), koji je znakovito označio novo razdoblje u odnosima Katoličke crkve prema nekršćanskim religijama. Otvaranje arhiva Sv. Uficia ili Inkvizicije početkom prošle godine u svrhu znanstvenog istraživanja također je značajan događaj, koji potvrđuje spremnost Crkve da se kritički istraži jedno od najtamnijih poglavlja njezine povijesti, a ona nedvojbeno odredi spram upotrebe sile i prinude u vjerskim stvarima.

Kad govorimo o greškama i krivim postupcima crkvenih ljudi u povijesti, ne mislimo na osobnu ili subjektivnu krivnju onih koji su tada djelovali. Njihovo ponašanje ne možemo prosuđivati jednostavno iz naše situacije i mjeriti ga današnjim normama ne uzimajući u obzir kulturni kontekst shvaćanja i ponašanja onoga vremena. Osim toga, tko može ustvrditi da postupci koji su iz današnje perspektive neprihvatljivi, nisu bili učinjeni u "dobroj vjeri". Zato kad Papa spominje krivnju sinova i kćeri Crkve, on se očito želi jasno distancirati od tzv. "objektivne krivnje", dakle od čina koji se očigledno radikalno protive Evanđelju i temeljnim normama Crkve. A to je nedvojbeno primjena sile u stvarima vjere i mučenja u postupcima osuđivanju heretika koje je Inkvizicija nažalost provodila po nalogu samih rimskih papa.

Koncilska Deklaracija o vjerskoj slobodi naglašava da u vjerskoj stvari "svi ljudi moraju biti slobodni od pritiska" te "nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti ni spriječavan da radi po svojoj savjesti" (DH br. 1). A to pravo na vjersku slobodu temelji se

na samom dostojanstvu ljudske osobe kako ga poznajemo iz Božje objave i ljudskog razuma. Ovo stajalište Papa je u posljednje vrijeme više puta iznio primjerice u Apostolskom pismu NTT gdje izražava otvoreno kajanje i duboko žaljenje zbog prihvaćanja "metode netolerancije pa čak i nasilja u služanju istini" (NTT br. 35). On se jasno distancira od takvih nesnošljivosti i nasilja u povijesti Crkve i stavlja nam na srce zlatno načelo: "Istina se ne nameće drukčije nego snagom same istine koja u isti čas i blago i snažno ulazi u dušu" (DH br.1).

I na kraju valja kršćanima uoči Jubileja ispitati savjest glede njihove "odgovornosti u odnosu na zla našega vremena" (NTT br. 36), a njih ima ne mali broj, počevši od vjerske ravnodušnosti, moralnih lutanja, etičkog relativizma, bezvjerstva itd. Jesu li kršćani dizali svoj glas pred "gušenjem temeljnih ljudskih prava" u totalitarnim režimima, jesmo li svjesni svoje suodgovornosti za teške oblike socijalne nepravde među nama. Ovdje ispit savjesti i odgovornost nas kršćana postaje vrlo konkretna, a čišćenje i pokora naše Crkve, čini se, neodgodiva. Umjesto slatkorječivog ponavljanja vjernosti Papi, valjalo bi radije poslušati ovaj njegov poziv i u praksi slijediti njegov primjer.

Nedjeljko A. Ančić